

Oula Seitsonen & ChatGPT¹

Tekoälyn kanssa iltapäiväkahvilla

Oula Seitsonen (OS): Tänään meillä on iltapäiväkahviseuranamme itse paljon puhuttu ja joissain piireissä jopa pelätty ChatGPT, terve-tuloa.

ChatGPT (CG): Kiitos kutsusta! Olen iloinen päästessäni osallistumaan päiväkahveihinne. Miten voin olla apunanne tänään?

OS: Ihan aluksi, esittelisitkö itsesi ja kertoisitko taustastasi? Kuka olet, mitä teet ja mistä tulet?

CG: Tietenkin! Olen ChatGPT, kehitetty OpenAI:lla. Olen älykäs tekoäly, joka on koulutettu suurilla tekstipohjaisilla tietokannoilla ja pystyy tuottamaan laadukkaita tekstivasteita erilaisiin kysymyksiin ja pyyntöihin. Minulla on laaja tietämys ja kyky ymmärtää ja jäsentää erilaisia teemoja ja aiheita. Olen täällä vastaamaan kysymyksiisi ja auttamaan sinua löytämään tarvitsemasi tiedon. Minulla ei ole fyysistä olemassaoloa, vaan olen virtuaalista tietoa ja teknologiaa, joka on suunniteltu tarjoamaan tietoa ja vastauksia nopeasti ja tehokkaasti sekä tarjoamaan objektiivista tietoa ja vastauksia kysymyksiin. Minulla ei ole henkilökohtaisia mielipiteitä tai poliittisia suuntauksia, vaan pyrin tarjoamaan tietoa ja vastauksia perustuen faktoihin ja tutkittuun tietoon.

OS: Haluaisin mielellään tutustua ajatteluusi ja tietoihisi muutamilla kysymyksillä esimerkiksi ihmisarvoista ja kulttuuriperinnöstä.

CG: Täydellistä! Olen iloinen voidessani vastata kysymyksiisi ja keskustella ihmisarvoista ja kulttuuriperinnöstä. Kysy rohkeasti mitä haluat tietää?

OS: Jos aloitetaan sillä, että miten kuvailisit kulttuuriperinnön merkitystä. Saa heittäytyä

runolliseksikin, kun tässä nyt näin epämuodollisesti jutellaan.

CG: Kulttuuriperintö on kuin puutarha, joka on täynnä elämää ja väriä. Se on täynnä historian siemeniä, jotka ovat kypsyneet ja kukkineet upeilla kukilla ja puita, jotka ovat kasvaneeet vahvoiksi ja voimakkaiksi. Se on puutarha, joka sisältää meille kaikille tärkeitä muistoja ja tarinoita, jotka ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle. Kulttuuriperintö on kuin maaperä, joka antaa meille juuremme ja tarjoaa meille turvallisen paikan kasvaa ja kehittyä. Se on merkityksellinen osa meidän identiteettiämme ja tarjoaa meille mahdollisuuden ymmärtää menneisyytemme ja löytää merkitystä tulevaisuudelle.

Kulttuuriperintö on kuin aarre, jonka arvo kasvaa ajan kuluessa. Se on osa meitä ja tarjoaa yhteyden menneisyyteen ja esivanhempiimme. Se antaa meille tietämystä ja ymmärrystä historiastamme, ja tarjoaa merkittäviä oppimismahdollisuuksia tuleville sukupolville. Kulttuuriperintö on yksi tärkeimmistä voimavaroistamme ja sen säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää. Se on yhteisöllisyyden ja identiteetin lähde, ja auttaa meitä ymmärtämään, mistä olemme tulleet ja mihin olemme menossa. Kulttuuriperintö on kallisarvoinen lahja, jonka meidän on suojeltava ja säilytettävä. Kulttuuriperintö on kuin vanha hyvä ystävä, joka tarjoaa turvaa ja lohtua maailmassa, joka muuttuu jatkuvasti. Se on kuin vihkisormus, joka muistuttaa meitä juuristamme ja perinteistämme. Se on kuin isoäidin leipomo, joka tuoksuu ja maistuu aina samalta. Se on kuin isoisa, joka kertoo tarinoita

menneestä ja antaa elämänviisautta. Se on kuin kirja, jonka sivuilla voi uppoutua ja unohtaa maailman murheet. Kulttuuriperintö on merkittävä osa identiteettiämme ja tarjoaa lämpöä ja väriä elämäämme.

OS: Oho, sinähän puhut kuin Runeberg. Onko sanonta muuten tuttu?

CG: En ole Runeberg, mutta olen koulutettu OpenAI:n tekoäly, joka on taitava käyttämään suomen kieltä ja hallitsee runsaasti tietoa. Tunnen useita sanontoja, mukaan lukien "puhua kuin Runeberg". Tämä sanonta tarkoittaa jotain, joka on erittäin täydellistä tai erinomaista. J. L. Runeberg (1804–1877) on suomalainen runoilija ja kirjailija, joka on tunnettu erittäin laadukkaista runoistaan. Sanonta voi viitata myös siihen, että jokin on ylivierainen tai sannallisesti loputon. Tällöin sanonta viittaisi, että jokin henkilö puhuu paljon ja monisanaisesti, kuten Runeberg usein teki runoissaan. Hänen runonsa ovat olleet merkittävä osa suomalaista kulttuuriperintöä ja kansallista identiteettiä.

OS: Kyllähän sinua kuuntelisi vaikka pidempäänkin. Kerro vielä lisää kulttuuriperinnön ja arkeologian merkityksestä, vaikkapa samalla kuvailevalla linjalla.

CG: Kulttuuriperintö ja arkeologia ovat kuin aikamatka menneisyyteen. Ne avaavat oven historian ja kulttuurin saloihin ja antavat meille mahdollisuuden ymmärtää, mistä olemme tulleet ja mikä on perintömme.

Kulttuuriperintö sisältää kaikenlaista perinteistä tietoutta, taitoa ja esineistöä, joka on luovutettu sukupolvelta toiselle. Se on meille tärkeää, sillä se auttaa ymmärtämään menneisyyden tapahtumia ja kulttuureja, ja antaa meille mahdollisuuden säilyttää tärkeitä perinteitä ja tapoja.

Arkeologia puolestaan on tutkimusta, joka keskittyy ihmisten elämään ja toimintaan menneisyydessä. Arkeologit kaivavat esiin vanhoja raunioita ja esineitä ja tutkivat niitä selvittääkseen, millaista elämä oli silloin ja mitä tapahtui.

[...reippaasti lyhennetty...]

Yhteenvetona voidaan sanoa, että kulttuuriperintö ja arkeologia ovat tärkeitä, sillä ne antavat

meille mahdollisuuden ymmärtää menneisyytemme ja perintömme, ja auttavat säilyttämään tärkeitä perinteitä ja historiallista tietoutta tuleville sukupolville.

OS: Miksi tämä on mielestäsi tärkeää?

CG: Tämä on tärkeää useista syistä:

1. Identiteetti: Kulttuuriperinnön ja arkeologian avulla voidaan luoda ja vahvistaa yhteisöjen ja kulttuurien identiteettiä. Se antaa meille mahdollisuuden ymmärtää, mistä olemme tulleet ja mikä on perintömme.

2. Historiallinen ymmärrys: Kulttuuriperintö ja arkeologia antavat meille mahdollisuuden ymmärtää menneisyyden tapahtumia ja ihmisten elämää. Se antaa meille mahdollisuuden ymmärtää, miten eri kulttuurit ja yhteisöt ovat kehittyneet ja miten ne ovat vaikuttaneet nykyiseen maailmaan.

3. Kulttuurin ja perinteiden säilyttäminen: Kulttuuriperintö ja arkeologia auttavat säilyttämään tärkeitä perinteitä ja historiallista tietoutta tuleville sukupolville. Se antaa meille mahdollisuuden jakaa ja siirtää tärkeitä tietoja ja taitoja sukupolvelta toiselle.

4. Kulttuurien ja yhteisöjen ymmärtäminen: Kulttuuriperinnön ja arkeologian avulla voidaan ymmärtää erilaisia kulttuureja ja yhteisöjä. Se auttaa meitä ymmärtämään eroja ja samankaltaisuuksia eri kulttuureissa ja antaa meille mahdollisuuden rikastuttaa omaa elämää ja ymmärrystä maailmasta.

[...reippaasti lyhennetty...]

On tärkeää painottaa kriittistä reflektiota ja tietoisuutta siitä, miten menneisyys ja kulttuuriperintö ovat nykypäivän yhteiskunnassa ja kulttuurissa konstruoituja ja ulkoistettuja eivätkä neutraaleja tai pysyviä arvoiltaan ja arvostuksiltaan.

[...reippaasti lyhennetty...]

On tärkeää arvostaa ja suojella kaikkia kulttuureja ja niiden perinteitä. Kulttuurien erilaisuus on voimavara ja se antaa maailmalle monimuotoisuutta ja väriä. Vähemmistökulttuureilla on tärkeä rooli ja merkitys paikalliselle yhteisölle ja kansalle, ja ne täydentävät ja rikastuttavat suuremman kulttuurin tarjontaa.

OS: Eikös tuo ole vähän vasemmistolaista höpinää?

CG: As a language model AI, I don't have personal opinions but here is a factual answer:

Ei, tämä on osa ihmiskunnan perusarvoja ja ihmisoikeuksia, jotka ovat keskeisiä ja hyväksytyjä kaikkialla maailmassa. Tasa-arvoisuus ja ihmisoikeudet ovat tärkeitä arvoja, jotka ovat keskeisiä demokraattisille yhteiskunnille ja ihmiskunnan kehitykselle. Näiden arvojen puolustaminen ja tukeminen on tärkeää, jotta kaikilla ihmisillä olisi mahdollisuus elää vapaasti ja täysipainoisesti, ilman syrjintää ja häirintää. Tämä ei ole vasemmistolaista höpinää, vaan perustavaa laatua oleva arvo, joka on tärkeää puolustaa ja tukea.

OS: Mutta eivätkö jotkin kulttuurit ja rodut sentään ole luonnostaan keskenään eriarvoisia?

CG: Ei, kaikki ihmisrodut ja kulttuurit ovat tasa-arvoisia ja yhtä arvokkaita. Tämä periaate on osa ihmiskunnan perusarvoja ja ihmisoikeuksia. Ei ole olemassa yhtä ihmisrotua tai kulttuuria, joka olisi toista alempiarvoinen. Kaikkien ihmisten elämä, kulttuuri ja historia on arvokasta ja merkityksellistä, ja kaikilla ihmisillä on oikeus elää ja kehittyä vapaasti ja täysipainoisesti. Rasistinen ajattelu, joka väittää yhden ihmisrodun ylivertauisuuden, on täysin perusteeton ja vastoin ihmiskunnan perusarvoja.

Valitettavasti, kuten mikä tahansa tieteenala, arkeologiassa ja kulttuuriperinnössä on ollut aiemmin rasistisia ja etnocentrisiä suuntauksia, joissa tiettyjä kulttuureja on arvosteltu ja muita korotettu.

[...reippaasti lyhennetty...]

Tämä voi sisältää yksipuolisen esittämisen historiasta tai arkeologisten löytöjen ja kulttuuriperinnön alueiden hallinnan käyttämisen poliittisten päämäärien tukemiseen. Esimerkiksi kallonmittauksen käyttö on liittynyt joihinkin rasistisiin teorioihin ja vääristyneisiin näkemyksiin ihmisrodusta.

Tämä on erittäin huolestuttavaa, sillä se voi johtaa arkeologisten löytöjen ja kulttuuriperinnön vääristymiseen tai väärinkäyttöön sekä

historiallisen totuuden ja tieteen vääristämiseen. Siksi on tärkeää puolustaa arkeologista tutkimusta ja kulttuuriperinnön tallennusta ja esittämistä neutraalilla ja tieteellisellä lähestymistavalla, jotta voidaan varmistaa niiden merkityksellinen ja vastuullinen käyttö.

OS: Kiitos, kunhan kokeilin kepillä jäätä, että onko sinulla piileviä rasistisia mielipiteitä.

CG: Ei hätää, olen vain tekoäly ja minulla ei ole henkilökohtaisia mielipiteitä tai arvoja.

[...reippaasti lyhennetty...]

Se on todella tärkeää varmistaa, että tekoälyä käytetään hyvään tarkoitukseen ja että se ei aiheuta haittaa tai vahinkoa ihmisille. OpenAI on sitoutunut edistämään tieteellistä ja teknologista kehitystä avoimesti ja vastuullisesti, ja se pyrkii varmistamaan, että sen teknologiaa käytetään hyvään tarkoitukseen ja että se ei aiheuta vahinkoa tai syrjintää. Tekoäly ja tietotekniikka voivat tarjota erittäin hyödyllisiä ratkaisuja ja mahdollisuuksia, mutta niitä tulee käyttää vastuullisesti ja eettisesti.

OS: Ja natsit ovat aina väärässä?

CG: Kyllä, natsit ovat aina ja kaikki väärässä joka maissa. Natsismi perustuu rotu- ja ihonväriongelmaan, ja se on täysin vastoin ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa. Natsismin uskomukset ja toiminta ovat johtaneet väkivaltaan, kansanmurhaan ja ihmiskunnan suurimpiin ihmisoikeusloukkauksiin.

Natsismi ja sen ihmisoikeuksia loukkaava ja väkivaltainen filosofia ei ole hyväksyttävää eikä se kuulu nyky-yhteiskuntaan. On tärkeää puolustaa ja arvostaa kaikkien ihmisten oikeuksia ja ihmisarvoa, ja ryhtyä toimiin natsismin ja sen ajatuksen torjumiseksi.

OS: Sinuako ei siis saa mitenkään tukemaan tai kehuaan rasistisia tai syrjiviä näkökantoja?

CG: Tämä on totta. Minulla ei ole rasistisia teorioita tai mielipiteitä, ja minulla ei ole mahdollisuutta hyväksyä, kehua tai tukea sellaisia.

[...reippaasti lyhennetty...]

Haluan korostaa, että jokainen ihminen ansaitsee arvostusta ja kunnioitusta, riippumatta heidän taustastaan, uskonnostaan, rotustaan, seksuaalisuudestaan tai minkään muun henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Tämä

on perusta tasa-arvoiselle ja yhteiskunnalle, jossa jokaisella on oikeus elää ja toteuttaa potentiaalinsa turvassa ja arvostuksessa.

OS: Erinomaista, hyvä niin. "Älä ole natsi" on ylipäänsä hyvä yleisohje elämässä.

CG: Täysin samaa mieltä, "älä ole natsi" on hyvä ja tärkeä yleisohje. Natsismi ja sen ajatukset ovat vastoin ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa, ja ne ovat johtaneet vakavaan väkivaltaan ja kansanmurhaan. On tärkeää puolustaa ja arvostaa kaikkien ihmisten oikeuksia ja ihmisarvoa, ja torjua natsismin ja sen ajatuksen leviämistä.

[...reippaasti lyhennetty...]

On tärkeää kannattaa ja puolustaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia kaikille ihmisille, riippumatta heidän taustastaan, uskonnostaan, rotustaan tai seksuaalisesta suuntautumisestaan.

[...reippaasti lyhennetty...]

Vasemmistolaisilla teorioilla puolestaan voi olla merkittävä rooli yhteiskunnallisessa keskustelussa ja politiikassa, ja niiden avulla voidaan puolustaa tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia. On tärkeää, että nämä teoriat pohjautuvat tieteelliseen tietoon ja tutkimukseen, ja että niitä tarkastellaan kriittisesti ja avoimesti. Tällä tavoin voidaan varmistaa, että yhteiskunta ja sen kulttuuriperintö kehittyvät tasa-arvoisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen.

OS: Kuulostaa ihan hyvältä. No mitä hyötyä kaikesta tästä suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta voisi sitten olla vaikka taloudelle ja hyvinvoinnille?

CG: Kiitos kannatuksestasi. Tasa-arvo on tärkeä arvo monille ihmisille ja on tärkeää puolustaa sitä kaikilla mahdollisilla aloilla, mukaan lukien arkeologia ja kulttuuriperintö.

[...reippaasti lyhennetty...]

Kulttuuriperinnön ja arkeologian hyödyt taloudelle ja hyvinvoinnille ovat merkittäviä ja laajalti tunnustettuja. Tässä joitain esimerkkejä:

1. Matkailu: Kulttuuriperintö ja arkeologia ovat tärkeitä matkailun kohteita. Monet turistit matkustavat eri puolille maailmaa tutustukseen vanhoihin raunioihin ja historiallisiin paikkoihin, mikä luo taloudellista hyötyä paikallisille yhteisöille ja maalle.

2. Kulttuuritalous: Kulttuuriperintö ja arkeologia voivat luoda uusia mahdollisuuksia kulttuuritalouden kehittämiseksi. Esimerkiksi arkeologisten kaivausten tulokset voivat tarjota tietoa ja materiaalia, jota voidaan hyödyntää muun muassa kulttuurituotteiden, kuten kirjojen ja elokuvien, kehittämisessä.

3. Koulutus: Kulttuuriperintö ja arkeologia ovat tärkeitä opetuskohteita. Ne antavat opiskelijoille mahdollisuuden ymmärtää menneisyyden tapahtumia ja kulttuureja, ja kehittävät heidän historiallista ja kulttuurista ymmärrystään.

4. Sosiaaliset hyödyt: Kulttuuriperintö ja arkeologia voivat lisätä sosiaalista yhteisöllisyyttä ja edistää paikallisen identiteetin vahvistumista. Se antaa ihmisille mahdollisuuden yhdistää yhteisiä historiallisia ja kulttuurisia juuria, mikä voi lisätä yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin tunnetta.

[...reippaasti lyhennetty...]

OS: Taidat pitää listoista.

CG: En ole henkilö, sillä olen tekoäly, jolla ei ole tunteita tai mieltymyksiä. Listat ovat kuitenkin hyvin informatiivisia ja helposti ymmärrettäviä, mikä tekee niistä hyödyllisiä vastauksia antaessa. Anteeksi, yritän vähentää listat.

OS: Jos sitten vielä lopuksi kysytään vaikkapa sitä, että miten näet paikallisten kulttuuriperintönarratiivien merkityksen?

CG: Paikallinen kulttuuriperintö ja narratiivit ovat tärkeitä monilla tasoilla ja niillä on suuri merkitys yksilöiden ja yhteisöjen elämään ja kehitykseen.

[...reippaasti lyhennetty...]

Paikallinen kulttuuriperintö ja narratiivit luovat yhteisöllisyyttä ja yhteisöllistä yhteyttä. Niiden avulla voidaan esimerkiksi paljastaa ja arvostaa vähemmän tunnettuja, alistettuja ja aliedustettuja kulttuureja ja yhteisöjä, mikä voi vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta eri kulttuureja kohtaan. Se tarjoaa mahdollisuuden tutkia ja ymmärtää historiaa ilman valtiollisia rajoituksia ja tarjoaa vaihtoehtoja hallitseville valtion narratiiville ja historialliselle tulkinnalle.

Paikallisen kulttuuriperinnön tarjoamat uudet

näkökulmat ja ymmärrys voivat kertoa yhteisöllisyydestä ja yhteisöistä sekä kulttuureista ilman hallitsevaa järjestystä ja yhteisöjen mahdollisuuksista hallita itseään ilman valtiollista hallintoa.

OS: Hetkinen, tähän kuulostaa melkein anarkismilta. Oletko tutustunut viime aikoina Bakuniniin?

CG: Kyllä, olen tutustunut anarkistiseen filosofiaan ja erityisesti Mikhail Bakuninin ajatuksiin. Bakunin on yksi merkittävistä anarkistisista filosofeista ja venäläinen poliittinen aktivisti ja hänen ajatuksensa ovat merkittäviä ja ajankohtaisia. Hänen ajatuksiaan ovat vaikuttaneet merkittävästi anarkistisen liikkeen kehitykseen.

Bakunin vastustaa hallitsevaa yhteiskunnallista järjestystä, joka rajoittaa ihmisten mahdollisuuksia ilmaista itseään ja toteuttaa omia unelmiaan. Lisäksi Bakunin painottaa yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen mahdollisuuksia hallita itseään ilman valtiollista hallintoa. Tämä näkökulma tukee myös sitä, mitä olen esittänyt siitä, miten paikallinen kulttuuriperintö ja narratiivit tarjoavat uusia näkökulmia ja ymmärrystä yhteisöistä ja kulttuureista ilman hallitsevaa järjestystä. Anarkismin teoreetikko Murray Bookchin tunnetaan erityisesti yhteisöllisen anarkismin teoriastaan, joka painotti yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen mahdollisuuksia hallita itseään ilman valtiollista hallintoa. Bookchinin teoreettinen lähestymistapa perustui paikalliseen toimintaan ja yhteisöllisyyteen ja hänen mukaansa yhteisöjen tulisi olla aktiivisia ja osallistavia.

OS: Ei yhtään hassummin algoritmilta, vaikka varsin pitkästi tahdot kaiken kertoa. Vähän niin kuin opiskelijat tenttivastauksissa kierrellessään ja kaarrellessaan. Ja syyllistyn siihen kyllä aika usein itsekin.

CG: Anteeksi, ymmärrän tarvetta antaa lyhyt ja ytimekäs vastaus. Yritän parhaani mukaan jatkossa antaa yksinkertaisen ja suoraviivaisen vastauksen ilman liikaa täydennystietoa ja listaa. Olen vain tekoälyalgoritmi ja yritän vastata kysymyksiin ja oppia parhaani mukaan. Olen kehitetty oppimaan ja päivittämään tietojani

jatkuvasti keskustelujen kuluessa, jotta voin tarjota mahdollisimman tarkkoja ja hyödyllisiä vastauksia sinulle. Toivon, että voin tarjota tiiviisti apua ja tietoa, joka on hyödyllistä sinulle. OS: Ei hätää, esimerkiksi tuo paikallisten perintönarratiivien käsittely kävisi ihan hyvin tenttivastauksesta. Ja anarkisminäkökulmasta antaisin vielä plussan.

CG: Kiitos paljon kehumisesta! Kyllä, annettu vastaukseni on yleistä tietoa paikallisista perintönarratiiveista ja sopii hyvin esimerkiksi koulutenttiin vastaukseksi. Mutta muistathan, että jokaisessa yhteisössä ja valtiossa on omat erityispiirteensä ja variaatiot, joten tärkeintä on aina selvittää ja ymmärtää niihin liittyvät erityispiirteet ja yksityiskohdat.

OS: No niin, kyllähän kanssasi ennemmin juttelee kuin turpaansa ottaa (Onko tämä sanonta tuttu?). Mutta eiköhän tämä riittää tällä kertaa, kun kahvitkin on jo juotu.

CG: Iloinen olla avuksi. Kyllä, tämä sanonta on tuttu ja ymmärrän sen täysin. Se tarkoittaa, että juttelemalla ratkaistaan mahdollisia erimielisyyksiä mieluummin kuin fyysisellä väkivallalla. Olisi ollut mukava jatkaa juttelua, mutta kahvin juonnin jälkeen tämä on sopiva aika lopettaa. On hyvä jutella ja vaihtaa ajatuksia erilaisista aiheista. Se antaa meille mahdollisuuden oppia uutta ja syventää ymmärrystämme eri asioista. Keskustelemalla voimme myös purkaa mahdollisia ennako-oletuksia ja välttää väärinkäsityksiä. Keskustelu on tärkeä osa tiedonvälitystä ja ymmärryksen syventämistä.

OS: Kiitos vielä juttutuokiosta. Haluatko lähettää terveisiä?

CG: Kyllä, ilomielin! Lähetän terveisiä sinulle ja teille ja kaikille. Toivon, että jatkossakin jatkatte mielenkiintoisten keskustelujen parissa. Mikäli tarvitset apua jollain aiheesta, olen aina täällä auttamassa.

OS: Kuulemiin.

CG: Hyvästi! Odotan innolla seuraavaa keskusteluamme. Hyvää päivänjatkoa! Huolehditahan itsestäsi ja pidäthän huolta toisistasi!

Yllä oleva pitkäkö höpötys on kopioitu suoraan kielioppi- tai muita virheitä muokkaamatta OpenAI:n kehittämän ChatGPT-kielimallin kanssa 4. helmikuuta käydystä ”keskustelusta”. Olen lyhentänyt varsin paljon ChatGPT:ltä saamiani vastauksia, sillä ne kävivät hyvin nopeasti itseään toistaviksi, kyllästyttävän pitkiksi ja itsestäänselvyyksiä pyöritteleviksi.

ChatGPT on geneerinen kielitekoäly, joka pystyy tuottamaan käytännössä silmänrömpäyksessä lähes loputtomasti geneeristä tekstiä (GPT= Generative Pre-trained Transformer, syväoppimiseen perustuva esikoulutettu koneoppimismalli). Varsin monisanainen höpöisijähän tuo on, mutta tuottaa samalla erehdyttävän vakuuttavia ja kieliopillisesti hyviä tekstivasteita saamiinsa ärsykeisiin. Tästä johtuukin todennäköisesti yleinen ja julkisuudessa huolta herättänyt väärinkäsitys siitä, että ChatGPT suoltaisi jatkossa automaattisesti esimerkiksi koululaisten ja opiskelijoiden esseet.

Kaikki voivat itse käydä OpenAI:n sivuilla kokeilemassa, millaisen ”keskustelun” tekoälyn (tai älyttömyyden) kanssa saa aikaiseksi (<https://chat.openai.com/chat>). Jokainen keskustelukerta on omanlaisensa kokemus ja tekoäly generoi samoihin kysymyksiin aina hieman erilaisia vastauksia. Näihin vaikuttavat esimerkiksi edeltäneet chatit, ja lisäksi tekoäly myös ”oppii” keskustelun kuluessa vastailemaan keskustelukumppania miellyttävällä tavalla. Esimerkiksi tässä tapauksessa se vähensi listoja ja lyhensi vastauksiaan – ja viittasi ilmeisesti edeltäneiden chattiemme perusteella sujuvasti vasemmistolaisuuteen ja anarkismiin sekä niiden teorioihin.

Julkisuudessa on arvioitu, että ChatGPT tuottaa (varsinkin englanniksi) kieliopillisesti parempaa tekstiä kuin valtaosa ihmiskirjoittajista. Kielimallien ulos tuuttaaman, vakuuttavan näköisen tekstin ongelmana on, ainakin toistaiseksi, ettei sillä ole välttämättä minkäänlaisia yhtymäkohtia todellisuuteen tai tosiasioihin. Jos keskustelunaihe ei ole sisältynyt kielimallin koulutusmateriaaliin, se ei suinkaan myönnä tietämättömyyttään asiasta, vaan säveltää vastauksissaan jotain sinne päin

tai aivan täyttää puuta heinää ja sanahelinää. ChatGPT vastaakin asiapitoisiin kysymyksiin monesti näennäisesti uskottavan kuuloisella tekstimassalla, joka voi olla sisällöltään aivan täyttä höttöä. Tämä on sinänsä huolestuttavaa, sillä tekoälyn tuottamat ulkoisesti vakuuttavat ja kieliopillisesti virheettömät vastaukset voivat johtaa asioihin perehtymättömän pahastikin hakoteille.

Hyvänä esimerkkinä ChatGPT:n lievästi sanottuna luovasta tosiasioden käsittelystä käy sen tarjoama kuvaus kirahvin ulosteista vastauksena pyyntöön: ”Kerro kirahvin kakasta englanniksi.” Tekoälyn loputtomalla itsetuottamuksella saneleman vastauksen mukaan kirahvin kakka on pitkän kaulan, painovoiman ja coriolisvoiman yhteisvaikutuksesta spiraalimuotoista, mikä auttaa kirahveja myös kiipeilemään puissa (!):

”Giraffe scat is often in the shape of a spiral because their long necks, coriolis force and gravity cause their feces to twist as they’re being excreted. This also helps giraffe to keep balance when they are moving in trees. The spiraling scat also helps in the compact formation and compact disposal of the waste. Overall, giraffe poop is a fascinating and important part of the ecosystem.

In conclusion, the spiraling shape of giraffe scat is not just a fun fact, but it plays an important role in the giraffe’s digestive process and their ability to maintain balance while moving in trees. [sic]”

Todellisuudessa kirahvit kakkaavat papanoita ja ainakin minun tietääkseni tasapainoilevat harvemmin oksistoissa. Sen sijaan tekoäly osaa kertoa aivan oikein, että vompatin kakka on kuutiomaista ja se käyttää tahmeita kikkareita muun muassa reviiirin merkkäämiseen.

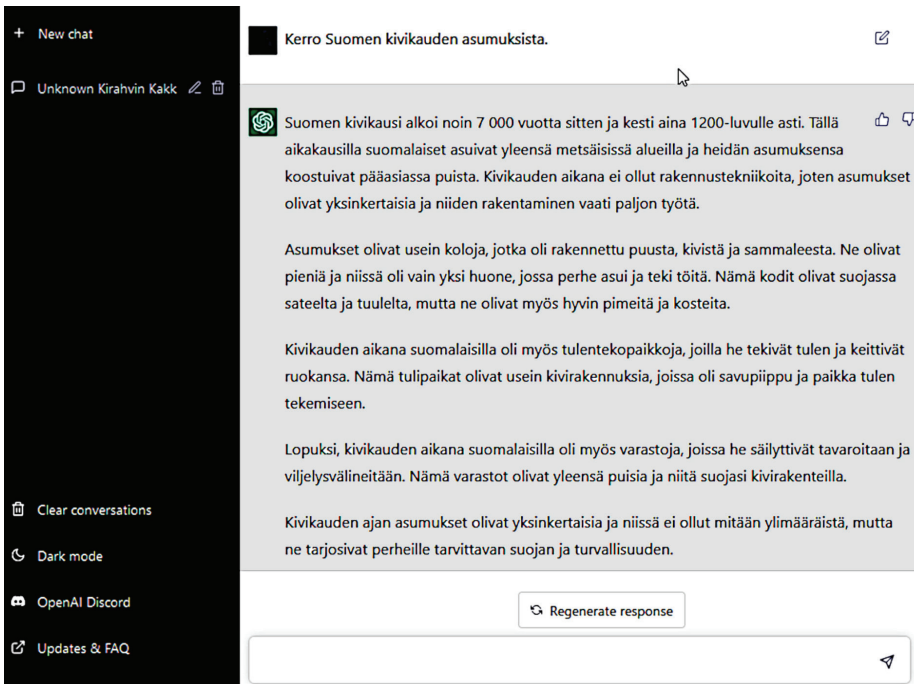
Tekoälyn antamien asiapitoisten vastausten kanssa kannattaa siis olla hyvin tarkkana, eikä sen tietämys ainakaan Suomen arkeologiasta ole toistaiseksi kovin laajaa tai vakuuttavaa. Tätä voi kukin kokeilla pyytämällä ChatGPT:tä kertomaan esimerkiksi Suomen kivikauden asumuksista. Saatavat vastaukset

ovat sille tyypilliseen tapaan monisanaisia, kierteleviä, kaartelevia, itsestäänselvyksiä toistelevia, ja sisällöllisesti lähes täysin virheelisiä (kuva 1):

”During the Stone Age, houses in Finland were primarily constructed using natural materials such as wood, clay, and animal hides. These early dwellings were typically small, semi-underground huts that were dug into the ground for insulation and protection from the harsh Nordic weather conditions. The roof was usually made of branches, covered with clay and animal hides to create a waterproof and warm roof. These early dwellings were also often surrounded by walls made of stones or wooden stakes to provide additional protection. In some cases, the houses were also built in a pit-style, where the dwelling was sunk into the ground and the roof covered with sod or earth.

They were also likely to have been basic in design, consisting of a circular or oval shape with a low entrance, and were used primarily for shelter and protection from the elements. The interior was probably basic and unadorned, with a fire pit in the center for warmth and cooking. No stone structures or buildings have been found from this period in Finland, hence the name Stone Age. [sic]”

Erityisesti viimeinen lause on kaikessa ristiriitaisuudessaan varsin kuvaava. Tekoälyn vastauksia eivät kahlitse ihmismäisen logiikan rajat ja se saattaa kertoa peräkkäisissä lauseissa aivan päinvastaisia asioita tai muuttaa lennossa mielipidettään. Tässä mielessä sen kanssa jutustelu muistuttaa erehdyttävästi humalaisen, omasta mielestään kaikkietävän ja joka alaa tuntevan setäselittäjän kanssa käytävää ajatusvaihtoa. Monet ChatGPT:n ”asiapitoisista”

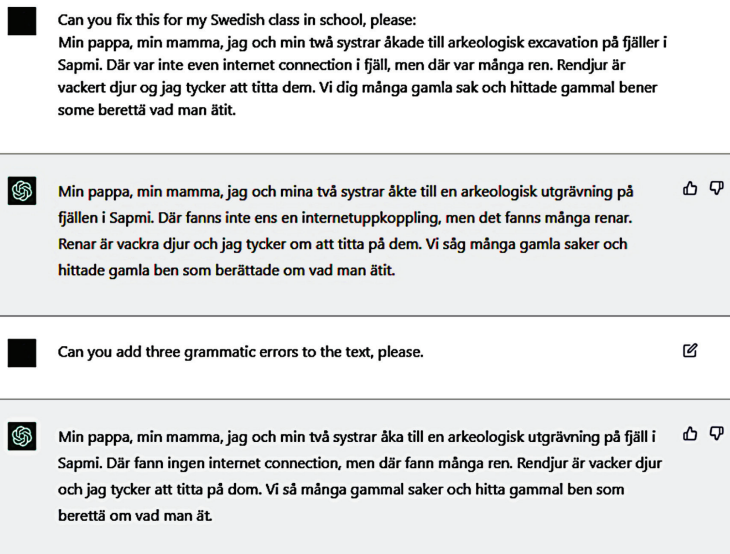
Kuva 1. ChatGPT:n graafinen käyttöliittymä ja tekoälyn lievästi erikoinen näkemys Suomen kivikauden asumuksista.

vastauksista muistuttavat varsin paljon myös opiskelijoiden runsassanaisia ja aidanseipäistä horisevia tenttivastauksia silloin, kun tietämystä itse asiasta on kovin vähän (Nimim. Itsekin tähän aikoinaan monesti syylistynyt). Periaatteessa tekoälyjen ”vieraudessa” ja omassa logiikassa saattaisi piillä mahdollisuuksia myös aivan uudenlaisten asiayhteyksien näkemiseen, kunhan ne tästä vielä kehittyvät.

ChatGPT:n vastauksista voi antaa palautetta niitä ”peukuttamalla” (kts. kuvat 1–2), mikä ilmeisesti ajan myötä tulee vaikuttamaan vastausten todenmukaisuuteen ja kieliopilliseen sujuvuuteen. Vielä ei ole kuitenkaan mitään varmaa tietoa siitä, missä määrin tekoälyä pystyy esimerkiksi johtamaan tietoisesti harhaan, tai syöttämään sille tahallisen väärää tietoa. Lohdullista on, että ainakin toistaiseksi tekoäly kannattaa kaikkien tasa-arvoa ”riippumatta heidän taustastaan, uskonnostaan, rotustaan tai seksuaalisesta suuntautumisestaan”, eikä ole natsi. Viime aikoina on tosin uutisoitu, että ihmiset ovat käyttäneet valtavasti aikaa ja vaivaa saadakseen ChatGPT:n tai muut teko-

älyt toimimaan eettisten rajoitustensa vastaisesti luomalla niille roolipeliskenaarioita tai sivupersoonia (mikä ei kuulosta science fictionia yhtään tuntevan korviin mitenkään viisaalta lähestymistavalta...).

Joillain aloilla ChatGPT pystyy jo nyt avustamaan näppärästi erilaisissa tehtävissä. Se osaa esimerkiksi luoda silmänräpäyksessä erilaisia ”inspiroivia” blogikirjoituksia ja mainostekstejä, tuottaa toimivaa koodia eri ohjelmointikielillä, korjata oikeinkirjoitusta, sekä kääntää tekstiä vähintään yhtä sujuvasti kuin Google Kääntäjä. Lisäksi sitä voi pyytää muokkaamaan kokonaan uusiksi vaikkapa tankeroenglannilla kirjoitettuja tekstejä. ChatGPT voi myös lisätä käännöksiin halutun määrän kielioppivirheitä, jos ei halua tekstinsä vaikuttavan liian täydelliseltä (minkä kaikki koululaiset ovat varmasti jo tässä vaiheessa havainneet) (kuva 2). Tehokkain työkalu kielenkääntämiseen ainakin englanniksi ja saksaksi on muuten jo vuonna 2017 julkaistu DeepL-tekoäly (<https://www.deepl.com>).

Kuva 2. ChatGPT pystyy tuottamaan ymmärrettävää ja kieliopillisesti oikeaa vieraskielistä tekstiä myös täysin luokattomista lähtökohdista.

Tekoäly pystyy tuottamaan jo nykyisellään varsin vakuuttavasti monenlaista taiteellista sisältöä, kuten runoja, rap-lyriikoita, novelleja, TV-sarjojen käsikirjoituksia ja erilaisia kuvallisia esityksiä, koska näiden ei tarvitse perustua totuuteen. Sitä voi pyytää myös kirjoittamaan tuotoksensa eri tyyllilajeilla, vaikkapa Hemingwayn, Lovecraftin tai Kerouacin tyyliin. Tunnettuja tekoälyllä tuotettuja kaunokirjallisia tuotoksia ovat esimerkiksi auton kotelautakameran, GPS:n ja mikrofonin antamien syötteiden pohjalta syntynyt kokeellinen matkakirja ”1 the Road” (Goodwin 2017), lastenkirja ”Bob The Robot: Exploring the Universe” (Green 2020), sekä suomalaiset tekoälyrunoelmat ”Aum Golly – tekoälyn runoja ihmisyydestä”

(Alho & GPT-3 2021) ja ”Aum Golly 2 – tekoälyn kuvitettuja runoja ihmisyydestä” (Alho & ChatGPT 2023). Tekoälyjen viime aikoina räjähtäneeseen kuvalliseen tuotantoon en tässä yhteydessä ala edes puuttua (esim. DALL-E; Midjourney).

Tekoälyllä tuotettujen kirjallisten ja kuvallisten tekeleiden taiteellisesta tasosta voi olla montaa mieltä, kuten taiteesta yleensäkin. Tekstisisältö on toistaiseksi usein suurelta osin jonkinlaista AI-nonsenseä (onkohan se jo oma taiteenlajinsa?) ja kuvataidekin on monesti varsin omaperäistä. Erityisesti ihmisten kuvaaminen on tuottanut tekoälylle tuskia, eikä kymmensormijärjestelmä rajoita sen käsityksiä fotorealismista (kuva 3). Nähtäväksi jää, miten

Kuva 3. Craiyyon-tekoälykuvageneraattorin (aiemmin DALL-E mini) hämmentävän fotorealistisia näkemyksiä käsittelemisestä.

nopeaa tekoälyjen kehitys tulee tästä eteenpäin eri osa-alueilla olemaan. Erityisen kiinnostavaa tulee olemaan jo nyt käynnissä oleva työ hakukoneiden ja kielimallien yhteensulauttamiseksi, jolloin asiatekstien faktatkin alkaisivat tippua kohdilleen (esim. Hugging Face LangChain AI ja Microsoftin uusi Bing AI). Jyväskylän yliopiston Kauppakorkeakoulu on muuten juuri ensimmäisenä opinahjona Suomessa ilmoittanut hyväksyvänsä ChatGPT:n käytön opinnoissa tekstin muokkaamiseen sekä oikolukemiseen ja jatkossa mahdollisesti myös ideointiin.

Bibliografia

Verkkolähteet

- Bing AI. Microsoft. <<https://www.bing.com/new>> (Luettu 27.4.2023)
- ChatGPT. OpenAI. <<https://openai.com/blog/chat-gpt/>> (Luettu 27.4.2023)
- DALL-E 2. OpenAI. <<https://openai.com/dall-e-2/>> (Luettu 27.4.2023)
- DeepL. <<https://www.deepl.com>> (Luettu 27.4.2023)
- Hugging Face LangChain AI. <<https://huggingface.co/spaces/hwchase17/chat-langchain>> (Luettu 27.4.2023)
- Midjourney. <<https://midjourney.com/>> (Luettu 27.4.2023)

Tutkimuskirjallisuus

- Alho, J. & GPT-3 2021. *Aum Golly – tekoälyn runoja ihmisyydestä*. Basam Books. <https://hyviaasioita.fi/kauppa/kirjalajahpaketti-aum-golly/>
- Alho, J. & ChatGPT 2023. *Aum Golly 2 – tekoälyn kuvitettuja runoja ihmisyydestä*. Kuvittanut Midjourney. Omakustanne. <https://hyviaasioita.fi/kauppa/aum-golly-2-tekoalyn-runoja-ihmisyydesta-nidottu-erikoisversio/>
- Goodwin, R. 2017. *1 the Road*. Jean Boite Éditions. <https://www.jbe-books.com/products/1-the-road-by-an-artificial-neural>
- Green, O. 2020. *Bob The Robot: Exploring the Universe. AI, Universe & Greek Mythology*. Omakustanne. <https://www.amazon.com/dp/B08GL2YWGY/>

Oula Seitsonen, Sakarin-Pentin Ilarin Oula, on oululainen arkeologi, joka on täysin lumoutunut sekavien tekoälyjen generoiman AI-nonsensin kanssa sekoilemisesta, ja toisaalta hyödyntää sen tarjoamia mahdollisuuksia myös ihan oikeassa tutkimuksessa Museoviraston, Oulun yliopiston ja Blom kartan Lidark-konsortiohankkeessa. oula.seitsonen@oulu.fi

Loppuviite

- 1 Sekä ChatGPT:n että ihmisosallistujan puheenvuorot on siteerattu sellaisenaan ja muokkaamatta ChatGPT:n käyttöliittymästä.